

Отъ първата бележка на иеромонаха *Гавраила* се вижда, че църковнитѣ служители не сж били чужди на народното дѣло. Не сж били чужди на сжщото и първенцитѣ въ селото, които знаели, че освобождението на българитѣ е благословено отъ Бога. Бележката на иеромонаха загатва, че той е билъ участникъ въ заговора, но спасилъ живота си. Турцитѣ не го хванали заедно съ другитѣ. Запазениятъ му животъ е вторъ, та той мисли, че изпълнява дългъ за отечеството си. Въ манастира било опасно отъ турцитѣ, иеромонахътъ се крилъ изъ домоветѣ въ Присово и казвалъ, че е такситъ — настоятелъ на Рилскитъ манастиръ. Знае се сжщо, че Рачо Казанджията, бащата на П. Р. Славейковъ е билъ участникъ въ Велчовата завѣра и че лѣлъ крушуми и пазѣлъ барутъ. Връзкитѣ му съ манастира сж установени отъ синъ му. Той и иеромонахъ Гаврилъ, види се, не били заловени.

По-сетне, търновскитѣ съзаклетници презъ 1870 — 1876 г. сж се събирали въ Присовския манастиръ. Тамъ сж ходили *Василь Левски* и *Стефанъ Стамболовъ*. Знае се дори тайната стая на игумена, въ която българскитѣ апостоли се намирали подслонъ.

Присовскиятъ манастиръ е билъ любимо мѣсто на търновскитѣ еснафи, главно на попечителитѣ му казанджии (медникари) и търговци. Когато имало да решатъ нѣщо далечъ отъ турското ухо, тѣ пешъ и съ коне пристигали въ нѣкой празниченъ день, ужъ за черкуване. Тукъ тѣ правили съвета си, давали дарения, устройвали угощения, въ които вземали участие и първенцитѣ въ селото. Въ Присово е имало скривалища за народни дейци, за хайдутъ като *Филипъ Тотю* и др.

Въ една стара книга е забелязано:

„Въ 1867 година мина Тотю отъ Влашко въ турско и се би съ турцитѣ“. Даскалъ *х. Стефанъ х. Симеоновъ* е държалъ връзка съ *Бача Кира* въ Бѣла Черкова и много предпазливо проповѣдвалъ за народно въстание.

Връзкитѣ на манастира съ Рилския манастиръ накарали рилскитѣ му възпитаници-управници да радѣятъ да се възстанови манастирския храмъ „Св. Архангелъ“. Пази се въ архивата и днесъ ферманътъ, издаденъ отъ султанъ *Абдулъ Меджитъ ханъ*, въ който се разрешава на братството да възобнови възъ основитѣ на старата църква покрай рѣката храма „Св. Небесни сили“ или „Св. Архангелъ“. Това станало въ 1858 година, когато билъ игуменъ хаджи *Серапионъ* отъ Севлиево и икономъ-монахътъ *Партени Христовъ*, който следъ това става игуменъ на манастира. По после, следъ рилскитѣ възпитаници монаси въ манастира възприели редъ богослужението и управата му да се вършатъ отъ събудени свещеници, родени въ Присово. Такъвъ е билъ свещеникъ